

Szuahéli táblázatok

Salvi Péter

2011. szeptember 23.

Írva:	a	b	ch	d	dh*	e	f	g	gh*	i
Ejtve:	a/á	b	cs	d	th ¹	e/é	f	g	r ²	i
Írva:	j	k	kh*	l	m	n	ng	ng'	ny	o
Ejtve:	gy/dzs	k	h ²	l	m	n	ng	ng ³	ny	o
Írva:	p	r	s	sh	t	th*	u	v	w	y z
Ejtve:	p	r	sz	s	t ⁴	th ¹	u	v	w ⁵	j z

1. táblázat. Szuahéli ábécé (csillaggal jelöltek csak arab jövevényszavakban)

Kezdőbetű és más feltételek	Prefixum	Változás
p/f/s/ch/k/t (több szótagú), n/m/ng, idegen szavak	-	-
p (egyszótagú)	m	-
f/s/ch/k/t (egyszótagú)	n	-
[magánhangzó]	ny	-
b/v/w	m	w→b
d/j/z/g/l/r	n	l/r→d

2. táblázat. Az N csoportbeli főnevek/melléknevek prefixumai

	Én	Te	Ő	Mi	Ti	Ők
SzN	mimi	wewe	yeye	sisi	n[y]inyi	wao
BN	-angu	-ako	-ake	-etu	-enu	-ao
AP	ni-	u-	a-	tu-	m-	wa-
TI	-ni-	-ku-	-m(w)-	-tu-	-ku-...-ni / -wa-[...-ni]	-wa-
TP	si-	hu-	ha-	hatu-	ham-	hawa-

3. táblázat. A személyes névmások jellemzői (SzN: személyes névmás, BN: birtokos névmás, AP: alany-prefixum, TI: tárgy-infixum, TP: tagadó prefixum)

	Állító	Tagadó
Főnévi igenév	ku-...	ku- <i>to</i> -...
Jelen	AP- <i>na</i> -[TI]-...	TP-[TI]-...i
Jelen (utaló)	AP- <i>na-UI</i> -[TI]-...	AP- <i>si-UI</i> -[TI]-...
Perfektum	AP- <i>me[sha]</i> -[TI]-...	TP- <i>ja</i> -[TI]-...
Jövő	AP- <i>ta</i> -[TI]-...	TP- <i>ta</i> -[TI]-...
Jövő (utaló)	AP- <i>taka-UI</i> -[TI]-...	TP- <i>taka-UI</i> -[TI]-...
Múlt	AP- <i>li</i> -[UI]-[TI]-...	TP- <i>ku</i> -[UI]-[TI]-...
Habituali	hu-[TI]-...	-
Felszólító mód	... / ...eni	-
Óhajtó mód	[AP]-[TI]-...e	AP- <i>si</i> -[TI]-...e
Szekvenciális	[AP]- <i>ka</i> -[TI]-...[e]	-
Utaló	AP-[TI]-...-UI	AP- <i>si-UI</i> -[TI]-...
Kötőmód	AP- <i>ki</i> -[TI]-...	AP- <i>sipo</i> -[TI]-... / AP- <i>si</i> -[TI]-...e
Valószínűtlen jelen	AP- <i>nge</i> -[TI]-...	AP- <i>singe</i> -[TI]-...
Valószínűtlen múlt	AP- <i>ngali</i> -[TI]-...	AP- <i>singali</i> -[TI]-...
Formális jelen	AP*- <i>a</i> -[TI]-...	TP-[TI]-...i

4. táblázat. Igeidők és módok — a dőlt betűvel szedett infixumok nem kaphatnak hangsúlyt; a csillaggal jelzett prefixumnál összevonások lépnek fel (AP: alany-prefixum, TP: tagadó prefixum, UI: utaló infixum, TI: tárgy-infixum)

M-WA	M-MI	JI-MA	KI-VI	N	U	KU
a- / wa-	wa- / ya-	la- / ya-	cha- / vya-	ya- / za-	wa-	kwa-
PA	KU	MU	Én	Te	Mi	Ti
pa-	kwa-	mwa-	na-	wa-	twa-	mwa-

5. táblázat. A formális jelen jelének összevonásai

Típus	Jel	Két mgh-s igék
Passzív	-w-	-lEw-
Applikatív	-E-	-lE-
Társas	-an-	-an-
Műveltető	-Esh- / -Ez-	-sh- / -z-
Állapotjelölő	-Ek-	-k-

6. táblázat. A főbb igeképzők (E: e és o után e, egyébként i)

0	1	2	3	4	5	6
sifuri	-moja	-wili	-tatu	-nne	-tano	sita
7	8	9	10	20	30	40
saba	-nane	tisa	kumi	ishirini	thelathini	arobaini
50	60	70	80	90	100	1,000
hamsini	sitini	sabini	themanini	tisini	mia	elfu
100,000				1,000,000		
laki				milioni		

7. táblázat. Számok

Csoport	P	MP	AP	TI	TP
M-WA (1/2)	m(w)-, w(a)-	m(w)-, wa-/we-	a-, wa-	-m(w)-, -wa-	ha-, hawa-
M-MI (3/4)	m(w)-, mi-	m(w)-, mi-/mye-/mi-	u-, i-	-u-, -i-	hau-, hai-
JL-MA (5/6)	ji-/-, ma-	-j-/ji-, ma-/me-	li-, ya-	-li-, -ya-	hali-, haya-
KI-VI (7/8)	ki-/ch-, vi-/vy-	k(i)-/ch-, v(i)-/vy-	ki-, vi-	-ki-, -vi-	haki-, havi-
N (9/10)	(ld. 2)	(ld. 2)	i-, zi-	-i-, -zi-	hai-, hazi-
U (14, 11)	u-/w-	m(w)-	u-	-u-	hau-
KU (15)	ku-/kw-/kuto-	ku-	ku-	-ku-	haku-
PA (16)	pa-	pa-/pe-	pa-	-pa-	hapa-
KU (17)	-	ku-	ku-	-ku-	haku-
MU (18)	-	m-	m-	-m-	ham-

Csoport	UI	EP	MN
M-WA (1/2)	-ye-, -o-	w-, w-	(yu) huyu/yule/huyo, (wa) hawa/wale/hao
M-MI (3/4)	-o-, -yo-	w-, y-	(u) huu/ule/huo, (i) hii/ile/hiyo
JL-MA (5/6)	-lo-, -yo-	l-, y-	(li) hili/ile/hilo, (ya) haya/yale/hayo
KI-VI (7/8)	-cho-, -vyo-	ch-, vy-	(ki) hiki/kile/hicho, (vi) hivi/vile/hivyo
N (9/10)	-yo-, -zo-	y-, z-	(i) hii/ile/hiyo, (zi) hizi/zile/hizo
U (14, 11)	-o-	w-	(u) huu/ule/huo
KU (15)	-ko-	kw-	(ku) huku/kule/huko
PA (16)	-po-	p-	(pa) hapa/pale/hapo
KU (17)	-ko-	kw-	(ku) huku/kule/huko
MU (18)	-mo-	mw-	(mu) humu/mle/humo

8. táblázat. A főnévcsoportok jellemzői (P: főnév-prefixum, MP: melléknév-prefixum, AP: alany-prefixum, TI: tárgy-infixum, TP: tagadó prefixum, UI: utaló infixum, EP: egyeztető prefixum, MN: mutató névmások)